

Maja Sobczak-Rzewnicka (qwemaja@gmail.com)

Studentka, Wydział Architektury, Politechnika Krakowska

Patrycja Haupt (phaupt@pk.edu.pl)

 <https://orcid.org/0000-0001-5595-9612>

Katedra Kształtowania Środowiska Mieszkaniowego, Wydział Architektury,
Politechnika Krakowska

Suburbanizacja, jej skutki i postrzeganie

Suburbanization, its effects and perceptions

Streszczenie

Artykuł dotyczy problematyki suburbanizacji, jej konsekwencji oraz postrzegania jej przez osoby z różnych grup społecznych. Na podstawie literatury przedmiotu, badań *in situ* oraz sondaży internetowych poddano analizie wpływ pochodzenia, wieku i innych czynników na postrzeganie urbanizacji przedmieść. Pozwoliło to na ustalenie możliwych płaszczyzn, na które należy zwrócić uwagę przy rozwoju obszarów podmiejskich.

Słowa kluczowe: suburbanizacja, przedmieścia, obszary podmiejskie, rozwój miasta, osiedla podmiejskie

Abstract

The article deals with the issue of suburbanization, its consequences and the perceptions of people from different social groups. On the basis of the literature on the subject, *in situ* research and Internet surveys, the influence of origin, age and other factors on the perception of suburbanization was analyzed. This made it possible to identify possible areas to pay attention to in suburban development.

Keywords: suburbanization, suburbs, suburban areas, urban development, suburban settlements

1. WPROWADZENIE

Suburbanizacja to proces migracji ludzi oraz podmiotów gospodarczych na tereny podmiejskie. Zjawisko suburbanizacji pojawiło się na początku XX wieku i było napędzane przez różne czynniki, takie jak postęp technologiczny, poprawa transportu i pragnienie lepszej jakości życia. Jest koncepcją, która została wykorzystana w wielu krajach na świecie w ciągu ostatniego stulecia. Tym, w którym najwcześniej wystąpiły procesy suburbanizacji, były Stany Zjednoczone. Wiedza zdobyta na podstawie zachodzących tam zjawisk stanowi bogate źródło informacji. Ze względu na to, że suburbanizacja w Polsce pojawiła się dość późno, istnieje stosunkowo niewiele publikacji odnoszących się do jej charakterystyki w tym kraju, zwłaszcza dotyczących jego socjologicznego aspektu. Warto w tym miejscu wspomnieć o wieloaspektowości tego zjawiska. Wywołane przez nie zmiany występują na wielu płaszczyznach. Najłatwiej wyznaczalna jest jednakże w tym procesie demografia, którą można przedstawić za pomocą wykresów i tabel. Wiąże się ona przede wszystkim z przeprowadzką ludzi z miast na obrzeża. Odpływ ludzi z miast do otaczających je przedmieść ma wiele przyczyn. Nowo przyjezdni mają nadzieję na spokojniejsze i bardziej przestronne środowisko, jednocześnie mając możliwość korzystania z miejskich udogodnień.

Proces suburbanizacji objawia się na wiele sposobów, a to, jak jest postrzegany, stanowi subiektywne odczucie. Ludzie z różnych środowisk mają tendencję do zauważania odmiennych jej aspektów, w zależności od ich indywidualnych doświadczeń, wieku, miejsc zamieszkania, pracy czy edukacji. Ważnym czynnikiem jest także stadium życia, w jakim aktualnie się znajdują. Przykładowo, młode małżeństwa będą stawiały inne wymagania niż samotne starsze osoby w kontekście miejsca zamieszkania. Istotne jest, z punktu widzenia projektanta, zbadanie, w jaki sposób proces suburbanizacji postrzegany jest społecznie, aby móc przez działania edukacyjne i marketingowe kształtować postawy mieszkańców, promujące takie wartości jak estetyka, ład przestrzenny oraz szacunek do człowieka i natury. Aby zrozumieć, na co zwracają obecnie uwagę dane grupy społeczne, przeprowadzono badania o postrzeganiu suburbanizacji przez osoby z przedmieść, miast i terenów wiejskich, co przyjęto za podstawowy cel badania. Jego metodologię oparto na badaniach *in situ* oraz literaturze i aktach prawnych, a także na sondażu internetowym przeprowadzonym wśród wszystkich grup wiekowych. Zakres badań to zjawiska zachodzące na przestrzeni polskich miast oraz na terenach podmiejskich.

2. KONSEKWENCJE PRZESTRZENNE, EKOLOGICZNE I SPOŁECZNE SUBURBANIZACJI

Suburbanizacja, jako proces decentralizacji w miastach i rozwój miejscowości podmiejskich, w Polsce została zauważona już pod koniec XX wieku. Jest to naturalnie występujące stadium urbanizacji. Kojarzone jest przede wszystkim z cechami demograficznymi, które

za pomocą schematów wyrażają ten proces w ilościach. Jak zauważyły Daniela Szymańska i Jadwiga Biegańska (2011), powinno się jednak zwrócić uwagę na wieloaspektowość tego zjawiska. Ze zwiększeniem zaludnienia w miejscowościach podmiejskich wiążą się zmiany na wielu płaszczyznach, m.in. przestrzennej, ekonomicznej, ekologicznej, prawnej i społecznej. Każda przemiana wpływa natomiast bezpośrednio lub pośrednio na mieszkańców. Należy ponadto zaakcentować, że odbiór tego procesu jest subiektywny, co oznacza, że wykształcony urbanista, student prawa czy emerytowana pielęgniarka patrzą na proces, przez pryzmat swoich doświadczeń, zauważając inne zmiany.

Przemiany obszarów podmiejskich w aspektach innych niż demograficzny związane są z przenoszeniem się mieszkańców miast na obrzeża wraz z ich stylem życia (Harasimowicz, 2018). Prowadzi to do innych wymagań stawianych tym terenom. Pobieranie wzorców i funkcji od miasta niesie za sobą zmiany, których nie można scharakteryzować ani jako pozytywne, ani jako negatywne, ponieważ jest to zależne od odbiorcy.

Przemiany przestrzenne i funkcjonalne polegają na przenikaniu struktur i ich funkcji z miast do danych miejscowości podmiejskich oraz konieczności zwiększenia ilości miejsc zamieszkania. Wpływa to na układy urbanistyczne i architekturę regionu. Pojawiają się budynki charakterystyczne dla bardziej zurbanizowanych obszarów, takie jak zabudowa szeregowa oraz wielorodzinna. Rozwija się też sektor usługowy.

Zabudowa obrzeży zmienia się, starając dopasować do nowych wymagań. Obszary wyłącznie z zabudową jednorodziną zostają częściowo przeznaczone pod zabudowę szeregową, a nawet wielorodziną. Oprócz zabudowy budowanej na prywatne zlecenie, powstają także osiedla deweloperskie. Umiejscowione pod miastem i skoncentrowane na zyskach, mają często na celu ulokowanie możliwie jak największej grupy ludzi na jak najmniejszej powierzchni. Budowane tak osiedla mają małą powierzchnię domu i ogrodu oraz nie są zintegrowane z zabudową istniejącą, co jest zauważalne zarówno przez mieszkańców, jak i osoby spoza danego obszaru. Charakterystyczny wygląd miejscowości ulega więc zmianom oraz traci swój indywidualny charakter, przesiąkając charakterem pobliskiego miasta. Jest to wyjątkowo dobrze zauważalne przez osoby zamieszkujące dłużej miejscowość podlegającą procesowi suburbanizacji. Jak zauważono w badaniach o postrzeganiu procesu, osoby spoza miast są szczególnie wrażliwe na zacieranie się cech wyróżniających dany obszar. Każda miejscowość ma własny zestaw cech, archetypów i kultury. W procesie rozlewu miasta poza jego granice obrzeża zaludniane są przez osoby o innych tradycjach i stylu życia, przede wszystkim osoby z terenów miejskich. Zmiana zabudowy i ludności prowadzi do zacierania się indywidualnych cech danych rejonów. Bożena Degórska (2012) wyróżniła w swojej pracy cechy procesu suburbanizacji w Polsce, wśród których m.in. wymienia irracjonalność układów przestrzennych, dewastację krajobrazu zastanego oraz brzydotę zabudowy. Inwestorzy nieruchomości, nie biorąc pod uwagę kontekstu miejscowości, wprowadzają często na tereny podmiejskie zabudowę niepasującą do danego rejonu. W ten sposób układy miejskie, podmiejskie i wiejskie mieszają się i wprowadzają nieład przestrzenny.

Gęstnienie zabudowy powoduje także stopniowe zmniejszanie terenów zielonych. Tereny łąk i pól zostają zastąpione przez osiedla. Jest to niekorzystne zarówno ze względu na ekologię, jak i mieszkańców. Niwelowanie naturalnych terenów zielonych prowadzi do fragmentacji siedlisk przyrodniczych oraz niszczenia pól uprawnych i innych terenów zielonych. Wzrasta zanieczyszczenie środowiska oraz zmniejsza się bioróżnorodność. Ludzie zamieszkujący te obszary, jako istoty żyjące, także odczuwają skutki pomniejszenia walorów przyrodniczych. Możliwym skutkiem jest pogorszenie stanu zdrowia psychicznego i fizycznego. W związku z większym zanieczyszczeniem powietrza, wzmożonym hałasem i stresem rośnie prawdopodobieństwo zachorowania na choroby układu oddechowego i sercowo-naczyniowego, a także wystąpienia zaburzeń psychicznych. Zmniejszenie terenów zielonych może również zwiększać temperaturę otoczenia, co dotyczy zwłaszcza obszarów z dużą ilością betonu i asfaltu. Następuje też utrata części miejsc spotkań i relaksu, czego skutkiem jest wzmożenie izolacji społecznej i mniej interakcji między mieszkańcami. Ludzie potrzebują przestrzeni, w których mogą odpoczywać, spacerować, biegać i grać w piłkę. Aby uniknąć negatywnych skutków, gminy powinny planować i rozwijać swoje obszary z myślą o mieszkańcach i środowisku naturalnym. Rozbudowa obszarów podmiejskich powinna być starannie przemyślana, aby jej skutki były jak najmniej odczuwalne. Planowanie przestrzenne powinno być ukierunkowane na tworzenie przestrzeni publicznych, w tym parków, ścieżek rowerowych i przystanków autobusowych, a także na promowanie energooszczędnych budynków i transportu publicznego. Rozwój mieszkalnictwa powinien zacząć się najpierw na terenach już zabudowanych: zamiast budować nowe osiedla na przedmieściach, ważne jest, aby stworzyć możliwości mieszkania w rejonach, które są już zabudowane, przez modernizację i przystosowanie starych budynków, co zminimalizuje zwiększenie kosztów infrastruktury.

W związku z szybko rosnącym zagęszczeniem ludności, na nowo zagospodarowanym terenie podmiejskim pojawiają się problemy komunikacyjne. Nieprzewidywalność w tempie i kierunku oddziaływania suburbanizacji powoduje, że infrastruktura drogowa miejscowości podmiejskiej często nie jest odpowiednio przygotowana na nowo powstające budynki i większe zagęszczenie ludności. Zwiększone natężenie ruchu na istniejących drogach powoduje więc korki drogowe. Komunikacja publiczna jest na tych obszarach także niewystarczająco rozwinięta ze względu na nieregularną budowę miejscowości, przez co do niektórych miejsc dojeżdża tylko jedna linia, kursująca nawet co godzinę. Transport, zarówno publiczny, jak i samochodowy, jest niefunkcjonalny. W przeprowadzonych badaniach o postrzeganiu suburbanizacji przez ludzi utrudnienia transportu były najbardziej zauważalnym skutkiem, co pokazuje skalę tego zjawiska.

Zmiany związane z suburbanizacją występują również w przestrzeni społecznej. Na terenach przedmieść napływ ludzi powoduje tworzenie się dwóch odrębnych grup społecznych: mieszkańców zamieszkujących już miejscowość oraz osób nowo przyjezdnych. Osoby zamieszkałe charakteryzuje dużo większa integracja społeczna niż nowo przyjezdne. Struktury społeczne mieszkańców zostały trafnie opisane przez Mariusza Palaka (2016). Zauważa on

na podstawie badań, że wraz ze zwiększeniem odległości od miasta polepszają się stosunki sąsiedzkie i przywiązanie do społeczności. Zależność ta wynika ze struktury społecznej regionów. Im obszar jest położony bliżej miasta, tym bardziej ono na niego wpływa oraz więcej osób z miast osiedla się na jego terenach. Integracja społeczna wiąże się silnie z procesami urbanizacyjnymi. Im bardziej zurbanizowany obszar, także ten podmiejski podlegający procesowi suburbanizacji, tym mniejsza integracja społeczna i słabsze więzi sąsiedzkie. Zmiany w stosunkach społecznych są zauważalne nie tylko przez mieszkańców danych rejonów, ale także poza nimi. Oprócz mieszkańców obrzeży skutek społeczny jest dostrzegalny też w wysokim stopniu przez grupy osób z obszarów wiejskich oraz małych miast. Związane jest to z innym typem społeczeństwa występującym w mieście, a poza nim. W mieście odczuwalna jest anonimowość oraz niskie poczucie wspólnoty. Na terenach wiejskich oraz małych miast poczucie wspólnoty oraz odpowiedzialności zbiorowej są zdecydowanie silniejsze. Z tego powodu osoby te zwracają uwagę na stopniowe przejmowanie typu społeczeństwa miejskiego przez obrzeża. Jest to problematyczny aspekt procesu suburbanizacji, gdyż miejscowość powoli przestaje być jednostką osobną, a coraz bardziej staje się częścią miasta.

3. RÓŻNICE W POSTRZEGANIU SUBURBANIZACJI – WYNIKI SONDAŻU

Aby lepiej zrozumieć, jak odbierany jest proces suburbanizacji i co na ten odbiór może wpływać, przeprowadzono sondaż internetowy oraz badania *in situ*. Liczba badanych *in situ* to 50 osób, natomiast liczba uczestników sondaży on-line wyniosła prawie 200 osób, w różnej sytuacji materialnej, z innych grup wiekowych, miejsc zamieszkania oraz miejsc pracy/edukacji. W celu zidentyfikowania badanych początkowe cztery pytania skupiały się na wieku, aktywności zawodowej, miejscu zamieszkania oraz pracy osób wypełniających ankietę. Wyróżniono pięć grup wiekowych: osoby poniżej 20. roku życia (5%), 20–30 lat (34%), 30–45 lat, (22%) 45–65 lat, (24%), powyżej 65 lat (15%). Następną zmienną była aktywność zawodowa. Spośród badanych 11% było na emeryturze, 5% należało do uczniów, 20% studiowało, 58% stanowiły osoby pracujące, natomiast ostatnie 6% to osoby studiujące i pracujące jednocześnie. Ważnymi zmiennymi były także miejsce zamieszkania oraz miejsce pracy/edukacji badanych. Zamieszkanie badanych prezentuje się następująco: duże miasto 47%, tereny wiejskie 31%, małe miasteczko 13%, obrzeża miasta 9%. Odpowiedzi o miejsce pracy/edukacji różniły się w sondażu od miejsca zamieszkania¹: duże miasto 64%, małe miasto 14%, tereny wiejskie 11%, obrzeża miasta 5%, praca on-line 6%.

Po zidentyfikowaniu odpowiadających pytano, czy zjawisko suburbanizacji jest przez nich odbierane jako pozytywne czy negatywne. 51% odpowiedziało „trudno powiedzieć”, w tym 67% z tych osób należało do grupy wiekowej 20–30 lat. O tym, że zjawisko jest pozytywne,

¹ Niewliczane były osoby biernie zawodowo, nieuczące się.

wypowiedziało się 32% badanych. Pozostałe 17% uznało to zjawisko za negatywne. Po wstępnym rozeznaniu badanym zadawano pytania o to, jak oceniają proces suburbanizacji i jakie są najbardziej dostrzegalne przez nich skutki oraz cechy nowych osiedli powstałych na obrzeżach miast. Na podstawie odpowiedzi badanych w sondażu oraz badaniach *in situ* zebrano wyniki i wyciągnięto wnioski.

Dla niektórych suburbanizacja jest postrzegana jako pozytywny rozwój, który oferuje wiele korzyści, w tym dostęp do większych domów, zielonej przestrzeni oraz spokojniejszy i bezpieczniejszy styl życia. Przedmieścia są często odbierane jako środowiska przyjazne rodzinie, z doskonałymi szkołami, niższą przestępczością i silnym poczuciem wspólnoty. Mieszkanie na przedmieściach może również zapewnić lepszą jakość życia, ponieważ mieszkańcy mają więcej przestrzeni i udogodnień, z których mogą korzystać, a także mniej zanieczyszczeń i hałasu, z którymi muszą się zmagać. Inni jednak postrzegają suburbanizację jako negatywny trend, który przyczynia się do rozrostu miast, izolacji społecznej i uzależnienia od samochodów. Niektórzy twierdzą, że przedmieścia są homogeniczne i pozbawione różnorodności, z niewielkim dostępem do atrakcji kulturalnych, transportu publicznego czy możliwości zatrudnienia.

Innym sposobem, w jaki ludzie postrzegają suburbanizację, jest to, że może ona wzmacniać nierówności społeczne i ekonomiczne. Ludzie z zamożnych środowisk zwykle postrzegają zurbanizowane przedmieścia jako pożądany wybór stylu życia. Osoby te często mają środki na zakup dużych domów w ekskluzywnych dzielnicach, z doskonałymi szkołami, dobrą infrastrukturą i niskim wskaźnikiem przestępczości. Mają również środki finansowe na utrzymanie tych domów i dostęp do luksusowych udogodnień. Dla nich przedmieścia stanowią bezpieczne, wygodne i idylliczne środowisko, które daje wytchnienie od zgiełku miejskiego życia. Z drugiej strony, osoby o niższych dochodach często postrzegają suburbanizację jako formę wykluczenia społecznego. Osoby te mogą nie mieć środków finansowych na mieszkanie na przedmieściach. Mieszkanie na przedmieściach często wymaga posiadania samochodu i pokonywania dużych odległości, co może być trudne dla osób bez niezawodnego transportu. Dlatego osoby o niższych dochodach mogą postrzegać suburbanizację jako sposób utrwalania nierówności społecznych i tworzenia podziałów między tymi, którzy mogą sobie pozwolić na mieszkanie na przedmieściach, a tymi, których na to nie stać.

3.1. POCHODZENIE A SUBURBANIZACJA

Miejsce zamieszkania ma istotny wpływ na to, jak ludzie postrzegają suburbanizację. Osoby mieszkające na przedmieściach, do których dociera proces suburbanizacji, często postrzegają go jako negatywny i szkodliwy dla środowiska naturalnego. Widzą to jako proces niszczenia terenów zielonych, zwiększenia zanieczyszczenia powietrza i wody oraz narastający problem komunikacyjny. Odczuwają jego negatywny wpływ na ich styl i jakość życia. Często narzekają na wzrost kosztów mieszkania w swoich rejonach, związany z wyższymi cenami nieruchomości, zwiększeniem kosztów utrzymania i transportu.

Z drugiej strony, osoby mieszkające w miastach, które doświadczają procesu suburbanizacji, często postrzegają go jako pozytywny. Widzą go jako szansę na lepsze życie i rozwój. Często poszukują nowych miejsc zamieszkania z uwagi na niższe koszty utrzymania, większą przestrzeń i spokojną atmosferę. Suburbanizacja daje im szansę na korzystanie z udogodnień miejskich, przy jednoczesnym zachowaniu dostępu do naturalnych terenów zielonych i łatwiejszego dostępu do ziemi.

Niektórzy twierdzą, że istnieją również pozytywne skutki społeczne procesu suburbanizacji. Wzrost liczby mieszkańców na terenach wiejskich może prowadzić do rozwijania nowych społeczności poprawiających jakość życia i tworzących nowe miejsca pracy. Suburbanizacja może również przyczynić się do powstania nowych form życia społecznego i kulturalnego.

Warto zauważyć, że proces suburbanizacji ma zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki społeczne. Dlatego ważne jest, aby podejść do tego procesu w sposób zrównoważony i wyważony, z uwzględnieniem potrzeb zarówno mieszkańców miast, ich przedmieść, jak i terenów wiejskich.

3.2. WIEK A SUBURBANIZACJA

Młodsze pokolenia, urodzone po roku 1980², mają tendencję do postrzegania suburbanizacji jako pozytywnego zjawiska. Widzą w niej szansę na ucieczkę z miasta i zamieszkanie w spokojnym, przyjaznym dla rodzin środowisku. Dla wielu z nich suburbia oznaczają większą przestrzeń, lepszą jakość życia i dostęp do bardziej zielonych terenów. Wiele osób w tych grupach wiekowych preferuje również korzystanie z alternatywnych środków transportu, takich jak rower czy hulajnoga elektryczna, co sprawia, że mieszkając na obrzeżach miasta, nie są one uzależnione od samochodu.

Natomiast starsze pokolenia, urodzone przed rokiem 1980, zwykle mają bardziej zróżnicowane podejście do suburbanizacji. Wiele z nich zdecydowało się na życie na przedmieściach w przeszłości i często pozostaje tam z powodu przywiązania do domu, sąsiadów i okolicy. Z drugiej strony, niektórzy z tych ludzi postrzegają suburbanizację jako zjawisko negatywne, związane z utratą tradycyjnych wartości i wzrostem anonimowości. Zdarza się też, że osoby starsze uważają, że życie na przedmieściach jest nudne i brakuje tam kulturalnych i rozrywkowych możliwości, jakie oferuje im rozwój miejscowości w wyniku suburbanizacji.

Młodsze pokolenia i starsi mieszkańcy przedmieść mają więc odmienne spojrzenie na ten sam proces. Dla jednych to szansa na ucieczkę z miasta i poprawę jakości życia, dla innych zaś może oznaczać utratę wartości, które były im bliskie. Oczywiście, wrażenia związane z suburbanizacją mogą się różnić w zależności od regionu, kraju i lokalnych warunków. Niemniej jednak zrozumienie, w jaki sposób różne grupy wiekowe postrzegają ten proces, jest kluczowe w poznaniu wpływu suburbanizacji na nasze miasta i społeczeństwo jako całości.

² Przedział przyjęty na podstawie podziału generacji/pokoleń na rok 2023.

3.3. Dyskusja wyników

Do badań wybrano zróżnicowaną grupę odbiorców, aby zrozumieć ich punkty widzenia na proces suburbanizacji i to, na jakie aspekty dane osoby będą zwracały uwagę. Postawiono tezę, że w danej grupie społecznej istnieją czynniki powtarzalne wpływające na postrzeganie procesu. Teza została potwierdzona z jednym warunkiem – owszem, czynniki miały wpływ, ale na większość, a nie na wszystkie aspekty i cechy tego etapu urbanizacji. Część skutków suburbanizacji i przemyśleń na jej temat było podobnych do siebie w specyficznej grupie społecznej. Pokazuje to wrażliwość postrzegania danego zjawiska na różnice w historii, przeżyciach i pochodzeniu danej osoby. Mieszkańcy miast na co dzień spotykają się z innym krajobrazem niż mieszkańcy wsi, tak więc będzie to wpływało na odbiór przez nich zmian związanych z urbanizacją. Wymagania stawiane obszarom znajdującym się pomiędzy miastem a terenem wiejskim będą zatem zróżnicowane w danym gronie odbiorców. Mieszkańcy wsi, mający duży kontakt z naturą, terenami rolnymi i rzadką zabudową, zwracają uwagę na te aspekty w pierwszej kolejności. Ludzie pochodzący z miast przyzwyczajeni są do dużej wygody związanej z wysoko zurbanizowanym terenem. Miasta charakteryzują się małą ilością terenów zielonych, gęstą zabudową oraz dużą dostępnością usług. W takim przypadku ogródki przy każdym domu szeregowym mogą wydawać się duże i wystarczające jednej osobie, drugiej natomiast za małe i niewystarczające. Ponieważ obszary podmiejskie są obszarami stanowiącymi łącznik pomiędzy terenami wiejskimi a miejskimi, stawiane im są wymagania związane z oboma środowiskami naraz.

Powinien być to istotny czynnik dla architektów i urbanistów. Nowi mieszkańcy danych terenów mają zróżnicowane wymagania, zwłaszcza ze względu na ich pochodzenie. Aby zapewnić dostęp do nieruchomości najlepiej dobranych do danej osoby, możliwym rozwiązaniem jest zapewnienie urodzaju w zabudowie, tak aby potencjalny klient mógł wybrać najbardziej odpowiadające mu miejsce zamieszkania. Jest to jednak aspekt silniej związany z układami przestrzennymi niż zabudową samą w sobie. Zabudowa powinna wynikać z zastanego przez architekta kontekstu. Różnice w układzie nie powinny być też duże w granicach jednego osiedla, aby nie wprowadzić zakłóceń i chaotyczności.

Rozbieżności pojawią się też w wymaganiach osób z różnych grup wiekowych. Osoby starsze z ograniczoną mobilnością szukać będą miejsca z jak największą dostępnością do potrzebnych usług. Ważna dla nich będzie dostępność apteki, sklepu spożywczego czy parku. Mniej istotna natomiast będzie odległość do miejsc pracy, żłobków i szkół, która dla rodzin z dziećmi będzie niezwykle istotnym aspektem. Procesy urbanizacyjne na obrzeżach powodują duże i nieprzewidywalne zmiany struktury urbanistycznej. Pozwalają one na większą dostępność, istotną dla starszych osób, w formie rozwoju miejsc kultury i spotkań oraz gęstnienia zabudowy. Rozbudowa sektora usług sprzyja także młodszym grupom wiekowym, ponieważ dzięki niej maleje potrzeba wyjazdu do miasta, gdzie często przez niesprzyjające warunki komunikacyjne trudno się dostać. Zapewnienie dostępu do potrzebnych działań

gospodarki może więc w pewnym stopniu zmniejszyć problem komunikacyjny, który jest niezwykle uciążliwy dla ludzi bez względu na grupy społeczne.

Podczas przemyśleń dotyczących zabudowy duża część badanych zwracała uwagę na problemy z niedopasowaniem nowych budowli. Nie wpasowując się w zastany kontekst, niszczą one krajobraz miejscowości. Silnie rozwijające się obszary podmiejskie najczęściej nie mają wymagających przepisów prawnych odnośnie do wymagań stawianych budynkom. Wskutek tego to od architekta zależy, czy projektując, odniesie się do obecnych w tym rejonie struktur, wymiarów i kolorystyki zabudowy. Aby uniknąć nowych budynków niedopasowanych do już wybudowanych, nastąpić powinny zmiany legislacyjne w przepisach. Klarowne, surowe i niepozwalające na kreatywność odbiorcy przepisy spowodowałyby, że nowo powstała zabudowa nie zakłócałaby zastanego krajobrazu miejscowości i by z nim nie kontrastowała.

Jednym z rozwiązań, które mogą pomóc w zmniejszeniu negatywnych skutków suburbanizacji, jest promowanie rozwoju miast średnich i małych, co pozwala na zmniejszenie ciśnienia na tereny wiejskie. Ważne jest również, aby zwiększać inwestycje w transport publiczny i infrastrukturę drogową. Przemyślane doprowadzenie siatki ulic oraz komunikacji publicznej do danego obszaru zmniejszy korki drogowe nie tylko przez udroźnienie ulic, ale także zmniejszenie na nich liczby samochodów.

Wspieranie rozwoju zielonych technologii i zrównoważonych sposobów życia może również pomóc w ograniczeniu negatywnych skutków suburbanizacji. Projektowanie oraz tworzenie układów przestrzennych powinno opierać się na zasadach zrównoważonego rozwoju, które uwzględniają potrzeby mieszkańców, środowiska i ekonomii. Podczas tworzenia nowych dzielnic mieszkalnych na przedmieściach należy uwzględnić ochronę zieleni. Wiele użytkowanych terenów zielonych, zamiast zostać zagarnięte pod zabudowę mieszkalną, powinno zostać przekształcone na parki, ogrody czy przestrzenie rekreacyjne. W planowaniu należy pamiętać o konieczności zachowania większej ilości terenów zielonych w stosunku do zabudowy, niż się to dzieje w mieście.

W końcu, aby zmniejszyć negatywne skutki suburbanizacji, ważne jest, aby ludzie byli świadomi konsekwencji swojego wyboru miejsca zamieszkania i podejmowali decyzje na podstawie wiedzy o potencjalnych skutkach dla środowiska naturalnego i społeczności lokalnej. W ten sposób proces suburbanizacji może przyczynić się do poprawy jakości życia i tworzenia lepszej przyszłości dla wszystkich.

4. PODSUMOWANIE

Suburbanizacja to naturalnie występujące stadium urbanizacji, któremu nie można zapobiec. Jest ona złożonym procesem, występującym na wielu płaszczyznach, m.in. przestrzennej, ekonomicznej, ekologicznej, prawnej i społecznej. Każda zmiana w tych aspektach wpływa bezpośrednio lub pośrednio na ludzi.

Wynika z tego procesu wiele skutków zarówno negatywnych, jak i pozytywnych. Negatywne skutki są problematyczne w różnym stopniu. Należą do nich m.in.: pogorszenie walorów krajobrazowych, zmiany w zabudowie i układach urbanistycznych miejscowości, problemy komunikacyjne, zmniejszenie terenów zielonych, wzrost zanieczyszczenia środowiska, wzmożenie izolacji społecznej, osłabienie więzi sąsiedzkich i zmiany w kulturze i obyczajach. Każdy z osobna powinien zostać przemyślany i rozwiązany wraz z założeniami zrównoważonego rozwoju i dbałości o środowisko.

Jest to tylko część z istniejących i możliwych konsekwencji procesu. Z suburbanizacji wynika też wiele skutków pozytywnych. Dzięki niej na obszarach podmiejskich można zauważyć: rozwój usług, rozbudowę sieci dróg i komunikacji publicznej. Rozwój przedmieść daje też szansę na niższe ceny nieruchomości przy jednoczesnym zachowaniu udogodnień związanych z miastem oraz dostępie do terenów zielonych. Rozwijające się nowe społeczności tworzą nowe miejsca pracy oraz formy życia społecznego i kulturalnego.

Suburbanizacja jest różnie odbierana przez dane grupy społeczne. Czynniki wziętymi pod uwagę, mającymi znaczący wpływ na postrzeganie omawianego procesu, były pochodzenie oraz wiek badanych osób. Oczywiście, postrzeganie tego stadium urbanizacji może różnić się również w zależności od kraju, regionu i lokalnych uwarunkowań. Zależy ono od miejsca, w którym ludzie mieszkają i pracują. Niektórzy mieszkańcy przedmieść postrzegają suburbanizację jako kłopotliwą, zwiększającą czas dojazdu do pracy i koszty transportu, natomiast mieszkańcy centrów miast często widzą ją jako pozytywne zjawisko, poprawiające jakość życia i zapewniające dostęp do bardziej zielonych terenów i przyjaznych dla rodzin dzielnic. Wiek miał niemięjsze znaczenie na różnicowanie spojrzenia na ten proces. Różne grupy wiekowe postrzegają go bowiem w odmienny sposób. Młodsze pokolenia widzą w nim szansę na ucieczkę z miasta i poprawę jakości życia, natomiast starsi mieszkańcy przedmieść mają bardziej zróżnicowane podejście do suburbanizacji. Niektórzy uważają to za negatywne zjawisko ze względu na pogorszenie stosunków międzyludzkich, inni natomiast oceniają je jako pozytywne z powodu rozwoju usług na terenach podmiejskich. Niemniej jednak wiedza, w jaki sposób różne grupy postrzegają suburbanizację, jest kluczowa dla zrozumienia jej wpływu na nasze miasta i społeczeństwo jako całości.

5. WNIOSKI

Wyniki sondażu pokazały, że suburbanizacja jest postrzegana w różny sposób w zależności od osoby. Zależy ona od wymagań stawianych danym obszarom podmiejskim, które stanowią łącznik pomiędzy strukturami miejskimi a wiejskimi. Ich rozwój powinien więc współgrać z obecnym charakterem miejscowości. Projektując nowe budynki, należy podchodzić z szacunkiem do istniejącej zabudowy oraz archetypów miejscowości. Należy również zwrócić uwagę na konsekwencje zmian w strukturze obszaru oraz o dogłębne przemyślenie

układów przestrzennych, aby zmniejszyć ich negatywne skutki. Szczególną uwagę powinno się poświęcić komunikacji na obszarach zabudowanych lub pod zabudowę oraz zachowaniu istotnych miejsc zieleni.

Prowadzenie działań edukacyjnych wśród inwestorów nieruchomości na obrzeżach, architektów oraz organów administracji i planistów, zajmujących się przepisami dotyczącymi danych terenów, zwiększy świadomość o procesie suburbanizacji oraz konieczności przemysłanych decyzji w zabudowie obszarów podmiejskich. Szczególną uwagę powinno się poświęcić indywidualności miejscowości znajdującej się na obszarach suburbanizacji, ponieważ jest to obszar o własnych strukturach i charakterze, a nie jedynie teren podmiejski.

Aby nowa zabudowa nie kontrastowała z zabudową istniejącą, powinny nastąpić zmiany legislacyjne, które narzucą pewne rozwiązania architektom i inwestorom. Przemysłeni powinna także podlegać komunikacja na danym obszarze przed jego zabudowaniem, aby zmniejszyć problem korków drogowych i uniknąć konieczności powiększania dróg i budowy nowych dojazdów już po stworzeniu zabudowy. Projektowanie oraz tworzenie układów przestrzennych powinno opierać się na zasadach zrównoważonego rozwoju, które uwzględniają potrzeby mieszkańców, środowiska i ekonomii. Problemy korków na drogach i zanieczyszczenia powietrza mogą zostać zmniejszone przez rozwój transportu publicznego, takiego jak tramwaje, autobusy czy metro. Podczas planowania nowych dzielnic mieszkalnych na przedmieściach należy uwzględnić też ochronę przestrzeni zielonych, co może oznaczać tworzenie parków, ogrodów lub ogólnodostępnych przestrzeni rekreacyjnych. W procesie planowania miasta i budowy nowych osiedli należy uwzględnić opinie i potrzeby mieszkańców. Jest to często pomijana czynność, która mogłaby jednak pomóc uniknąć niektórych konfliktów oraz błędów w projektowaniu.

BIBLIOGRAFIA

- Dawid, W. (2020). Potencjalne koszty suburbanizacji. Zarys problematyki oraz praktyka badawcza. *Urban Development Issues*, 66, 35–43.
- Degórska, B. (2012). Spatial growth of urbanised land within the Warsaw Metropolitan Area in the first decade of the 21st century. *Geographia Polonica*, 85(3), 77–95.
- Harasimowicz, A. (2018). Suburbanizacja a rola obszarów otaczających miasto – ujęcie teoretyczne. *Studia Miejskie*, 29, 115–130.
- Jadach-Sepioto, A., Legutko-Kobus, P. (2021). Suburbanizacja – ujęcie teoretyczne i specyfika w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. *Suburbanizacja w Polsce jako wyzwanie dla polityki rozwoju*, 11–28.
- Kaczmarek, T. (2020). Różne oblicza suburbanizacji. Od przedmieść w cieniu miasta do post-suburbiiów. *Prace i Studia Geograficzne*, 65.3, 103–113.

- Kajdanek, K. (2011). Suburbanizacja w Polsce – pejzaż społeczno-przestrzenny. *Przegląd Socjologiczny*, 60(2–3), 303–320.
- Palak, M. (2016). *Nowe oblicza przedmieść. Socjologiczne studium suburbanizacji w Polsce na przykładzie Rzeszowa*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Szamańska, D., Biegańska, J. (2011). Fenomen urbanizacji i procesy z nim związane. *Studia Miejskie*, 4, 13–38.